

ВСИЧКИ ПЪТИЩА ТРЪГВАТ ОТ РИМ¹:
*Впечатления от 19-ия Световен конгрес на
счетоводителите, Рим, 10-13.11.2014 г.,
Auditorium Parco Della Musica*

*проф. д-р Фаня Филипова
Дипломиран експерт-счетоводител,
Регистриран одитор*

¹ С тази чудесна метафора и интерпретация на прочутата древна фраза „Всички пътища водят към Рим” завърши емоционалното си встъпително слово бившият председател на IFAC Warren Allen.

2020 VISION

LEARNING FROM THE PAST, BUILDING THE FUTURE

19-ият Световен конгрес на счетоводителите се проведе в Рим, Италия през есента на 2014 г. (10 – 13 ноември). Участниците на конгреса имаха сериозен повод да се замислят върху съзнателно търсената връзка и символика между избора на място на провеждане – Рим – Вечния град; сградата – внушителния Комплекс-парк за музика, както и мотото на Конгреса: *„2020: учейки се от миналото, изграждайки бъдещето”*.

Auditorium Parco della Musica е построен през 2002 г. от италианския архитект **Renzo Piano**. Това е световно признат център за музика, култура и наука, ежегодно посещаван от около 1 млн. души. Той е домакин на най-стария симфоничен оркестър в света – Accademia di Santa Cecilia, а също така тук има музей с изключително ценна колекция от старинни музикални инструменти, включително цигулка Страдивариус. Конгресната сграда е построена около останките на древна сграда, датираща от VI век пр.н.е. Тя е била открита в процеса на изграждане на съоръжението и се е наложило сериозна и сложна промяна в архитектурния проект, така че *да се съчетае новото, модерното строителство с останките от миналото, пълно с поуки и загадки*.

Трудно се намират изразителни думи за да се опише величието, красотата, както и бродещият почти навсякъде исторически дух на Рим; романтичното преплитане на древно минало и модерно, задъхано, проблемно настояще. Добавяйки към това и факта, че на 10.11.2014 г. – началото на Конгреса, се честват 520 г. от публикуването на първата книга, посветена на двойното счетоводство², появила се в Италия, връзката между счетоводната професия, Италия, Рим, миналото и бъдещето е очевидна.

Забележителен е и още един факт, свързан с провеждането на Конгреса: след приключването му – на 14.11.2014 г., делегатите имаха аудиенция при папа Франциск във Ватикана. В обръщението си към тях той подчерта, че счетоводителите трябва да служат в полза на обществото; да решават сложните

². Пачиоли, Л. „Summa de arithmetica, geometrica, proportioni et proportionalita”, Венеция, 1494 г.

обществени проблеми; да бъдат конструктивни в посока на икономическото и социално добруване; да мислят за човешкото достойнство; да се борят за решаване проблемите на най-слабите и най-бедните; да постъпват справедливо и да са солидарни. Това послание на главата на римокатолическата църква има пряка връзка с прокламираните етични принципи на нашата професия.

Домакини на Конгреса бяха Италианският институт на счетоводителите (Consiglio Nazionale dei Dottori Commercialisti ed Esperti Contabili) и Международната федерация на счетоводителите (IFAC).

Участниците на Конгреса бяха около 4 000, в т.ч. от около 140 страни. Най-голям бе броят на делегатите от Африка – около 1 500 души, от които 1 100 представители на счетоводната професия на Нигерия; 1 100 от Европа; 750 – от Азия, Австралия; около 300 – от Северна Америка и др. Едно от възможните обяснения за преобладаващото участие на счетоводители от развиващите се икономики е, че през последните години развитите пазари се преместват в тези икономики, което води до сериозни предизвикателства от всякакъв характер, в т.ч. и пред счетоводната и одиторската професия.

През трите конгресни дни бяха дискутирани множество теми, като водещи направления се очертахта следните:

- Нуждата от ново разбиране за счетоводната професия, в т.ч. променящата се комплексна роля на главните финансови директори;
- Нарастващата роля на управленските счетоводители;
- Интегрираната отчетност (Integrating Reporting) и свързаната с нея концепция за устойчиво развитие на компаниите и създаване на добавена стойност (Sustainability Reporting);
- Одитът, новите одиторски доклади; тенденциите и проблемите пред средните и малки одиторски практики; ролята на одиторските комитети;
- Работата на Борда за МСФО и перспективите пред счетоводната конвергенция;
- Международните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия;
- Проблемите и предизвикателствата, свързани с прилагането на новата счетоводна Директива на ЕС от 2013 г.;
- Проблемите на отчетността в публичния сектор;
- Проблеми на професионалната етика;
- IT предизвикателствата пред професията – киберпиратството, облачните технологии (cloud computing), работата с Big Data (големи бази данни);
- Счетоводното образование и професионалната подготовка;
- Проблеми пред счетоводната и одиторска професия в отделни страни, в т.ч. в Италия – страната – домакин; в групи страни и регионални общности.

Този внушителен кръг от въпроси бе дискутиран в рамките на 3 отлично организирани пленарни сесии и 31 паралелни дискусии. Невъзможно е да се представи пълният списък на водещите презентатори, участници и модератори. Единствено ще посочим, че това са утвърдени имена в ръководните органи на водещите международни счетоводни и национални професионални организации; изтъкнати представители на професията, бизнеса и на регулативните органи на ЕС; счетоводни учени и преподаватели. Впечатляващ е фактът, че по време на всички дебати, дискусии и доклади преминаваше като *водеща идея разбирането, че бъдещето на счетоводната и одиторската професия е тясно зависимо от развитието на бизнес средата; от нуждата за подобряване на отчетността и прозрачността в публичния сектор; от необходимостта от комплексно мислене и интегрирана отчетност, чрез които професията да създава стойност за компаниите и да се подобрява разпределението на икономическите ресурси в обществото.*

Затова и като основни въпроси за дискусия и размисъл се открийха следните:

1. Как глобалната счетоводна професия може да допринесе за икономическото развитие и стабилност?
2. Как професията в по-голяма степен да използва и разпределя своята експертиза между частния и публичния сектор?
3. Как професията успешно да спазва изискванията за професионална етика?

По традиция, основният организатор на Конгреса – Международната федерация на счетоводителите, обяви резултатите от конкурса за най-добра научна статия: 90 са изпратените изследвания; от тях са селектирани 40 материала, като за крайната класация научното жури излъчи 6 материала, както следва:

- първа отличена публикация е на тема *„Бъдещите перспективи пред одиторската професия – анализ на възможните сценарии”* с автори проф. К. Backhaus, проф. Н. Kirsch, д-р С. Rossinelli, University of Munster;

- 5 изследвания с отличителен принос:

- ✓ *„Споделяне на знания: публичните писма до ръководството, нов начин за изпълнение обществената роля на счетоводителите”,* с автори д-р I.H. I. Kramer RC, NBA Senior Associate Professional & Policy Development, д-р R.V.M. R. MUL MPA, NBA Director Public Trust;
- ✓ *„Бюджетиране на крайните резултати в публичния сектор: предизвикателства и решения”,* с автори А. Macnab, Director of Corporate Services, Royal Botanic Garden Edinburgh, F. Mitchell, Professor of Management Accounting, University of Edinburgh Business School;
- ✓ *„Оповестяване на интелектуалния капитал, одиторския риск и одиторските такси: по данни от Великобритания и Италия”,* с

автори S. Trucco, Department of Economics and Management University of Pisa, C. Demartini, Department of Economics and Management University of Pavia;

- ✓ *„Въвеждане на задължителното оповестяване съгласно МСФО в един свободен формат: данни от XBRL проект за публичните компании”*, с автори A. Fradeani, Associate Professor of Accounting and Business Administration, Chartered Accountant and Statutory Auditor Department of Economics and Law – University of Macerata, C. Regoliosi, Assistant professor of Accounting and Business Administration, Chartered Accountant and Statutory Auditor Faculty of Economics – Roma Tre University, A. D’eri, Post-doctoral Research Fellow, Faculty of Economics – Roma Tre University, F. Campanari, Temporary Professor of Accounting and Business Administration, Chartered Accountant and Statutory Auditor Department of Economics and Law – University of Macerata;
- ✓ *„Международни консултантски услуги, предоставяни от малките и средни одиторски практики на малките и средни предприятия”*, с автори проф. R. Jarvis, Professor of Accounting at Brunel University and a Special Advisor to the Association of Chartered and Certified Accountants (ACCA), д-р M. Stoian, Lecturer at Brunel University, R. Mirkovic, Head of SME Policy at the Association of Chartered and Certified Accountants (ACCA).

Накратко, в следващите редове ще представим основните идеи, разбирания и виждания, изразени от участниците на Конгреса по време на различните сесии.

Основен проблем в съвременните условия не е самото създаване на отчетната информация, в т. ч. финансова и нефинансова, ***а нейното ефективно използване***. Т.е. ако в миналото фокусът бе създаване на софтуер за отчитане, за генериране на информация, то днес централен проблем е създаване на програми за използване на информацията. Това поставя въпроса: какви метрики и система от показатели да се формират от събраната информация, че да може правилно да се управлява дейността на предприятията, в т.ч. и на тези от публичния сектор. Водещи в това отношение са следните разбирания:

- използване възможностите на бурно развиващите се технологии; счетоводителите трябва да използват технологиите в посока на създаване на стойност за компанията; технологиите няма да заместят счетоводителите, но съществено се променят техните функции, като приоритетно те се насочват към анализ и стратегическо управление;
- добрият счетоводител, добрият финансист и консултант трябва добре да разбира бизнеса, дейността на предприятието;
- финансовият екип (отдел) в дадено предприятие следва да изпълнява множество и комплексни функции като: стратегическо планиране; стратегически анализ; прогнозиране на по-далечните явления и риск-анализ, което се оказва по-важно за функциониране на предприятието в сравнение с прекомерното фокусиране върху краткосрочните флукутации и краткосрочни печалби. В тази връзка все по-популярна става фразата: „Мисли като главен изпълнителен директор (CEO),

постъпвай като главен финансов директор (CFO)!”. От отчетник и експерт по създаване на отчетна информация днес счетоводителят все повече се превръща в бизнес партньор, който трябва да има стратегически фокус (мислене).

Горните три доминиращи черти в развитието на счетоводната професия налагат промяна в начина на обучение на професионалистите, както и постоянното поддържане на тяхната квалификация. Днешните и бъдещите счетоводители, одитори, консултанти, финансови директори, финансови експерти, аналитици, данъчни и бизнес консултанти следва **да имат комплексни, интегрирани познания, включващи отлично познаване на принципите, техниката и нормативните изисквания към счетоводството, но също така и познаване на принципите на управленското счетоводство и корпоративните финанси; на финансовия мениджмънт, риск-анализа; инвестиционното планиране и анализ; фирменото управление на паричните потоци; познаване на новите информационни технологии и контролните средства за опазване и съхранение на информацията.** Финансите в едно предприятие са пресечната точка на всичко останало. Финансовата функция координира всички останали управленски функции. Главните финансови директори (и главни счетоводители) имат все по-решаваща роля в управлението на фирмените финанси. Те имат първостепенно място при вземане на финансови решения; все повече следва да поемат риск и да управляват рисковете; да участват при определяне на цени; на дефиниране на условия в договори с клиенти, доставчици и кредитори. Всичко това изисква комплексни счетоводни, финансови и бизнес познания. Придобиването и умелото използване на тези познания би дало конкурентно предимство на счетоводната професия, от която днес бизнесът очаква не само да създава информация, но и да добавя стойност за компаниите. В тази връзка е необходимо:

1. Счетоводителите да разбират външната среда, в която функционира предприятието. Това налага те да се вслушват в различните гледни точки; да се учат от конкуренцията; да не се „загубват” в информацията, а да я използват умело.
2. Да се фокусират върху услугите, предоставяни или желани, очаквани от клиентите.
3. Да водят добра политика с персонала и да му оказват справедлива подкрепа.
4. Да стимулират и изпълнението на различни социални функции, в т.ч. дарителски инициативи; стажантски програми и обучение; коопериране с университети и професионални организации за реализиране на ефективна връзка „професионална подготовка – практика” и „университет – бизнес”.

Отправените съвети на водещите участници към младите и бъдещите счетоводители са следните:

- младите хора не трябва да стоят безмълвни; не трябва да са пасивни; трябва активно да участват в икономическия и социален живот;

- успешната професионална кариера изисква сериозна подготовка и много, много усилена работа; професионалистът плаща висока цена, поради което има и правото да претендира за по-високо заплащане на труда си;
- младите хора трябва отдалече, стратегически да мислят и да се готвят за онова, което искат да постигнат;
- истинският професионалист трябва да има достатъчно солидна визия за бъдещето.

Всичко това неминуемо повдигна пред участниците на Конгреса следния въпрос: Какъв ще бъде счетоводителят през 2050 г. например? Изразените мнения могат да се обобщят така: свободен (поради свръхавтоматизацията); невидим (cloud based); почти безгрешен („учейки се миналото, изграждайки бъдещето“!), бизнес-мениджър (счетоводителят все повече ще се занимава с бизнес управление и бизнес консултиране).

Важен въпрос за обсъждане бе и очакваният да влезе в сила (за страните от ЕС – от 2016 г.) нов разширен формат на одиторски доклад. Това е в резултат на приетите промени през 2013 и 2014 г. на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети; на Регламент № 537/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно специфични изисквания по отношение на задължителния одит на предприятия от обществен интерес и за отмяна на Решение 2005/909/ЕО на Комисията, както и на ревизирания Международен одиторски стандарт 700 *Формиране на мнение и докладване върху финансови отчети*. Държави като Холандия (от 2010 г.) и Великобритания (от 2012 г.) въведоха изискванията на т. нар Green Paper, което наложи разширено оповестяване в докладите на одиторските рискове и одиторската същественост. Причините за тези промени се дължат на промяната в заобикалящата среда, в която функционира професията; на необходимостта одиторският доклад да помогне на инвеститорите; да ги ориентира; да ги накара да погледнат на предприятието чрез очите на одитора. Почти парадоксално звучи фактът, че форматът на одиторския доклад в САЩ, например, не е бил променян от 1940 г.!!! Въведената вече промяна на доклада цели да увеличи информационната му полезност, а от тук и да подобри отношението на пазарните участници към полезността на одита; качество, което сериозно корозира през последните десетилетия, и особено – с възникването на икономическата криза от края на 2007 г. Като ключови подобрения в одиторския доклад специалистите сочат:

1. Оповестяване на основните, значимите одиторски въпроси, възникнали по време на одита, т.е. сферите, които изискват особено внимание; които са свързани с по-висока степен на риск; с по-голяма степен на управленски преценки; които имат значително влияние върху дейността на предприятието. Това налага одиторът да аргументира в доклада си защо тези въпроси според него са значими (ключови) и как са проверени (покрити) при одита. Т.е. така се постига публично споделяне за начина, по който е извършен одитът.

2. Наличие на отделна секция (параграф) за изразяване на мнение относно възможността на предприятието да остане действащо.
3. Отделен параграф, че одиторът е независим от предприятието.

Идеята за новия формат на одиторски доклад не е повече докладване, а по-добро докладване. Целта е одиторът да сподели с инвеститорите (и с останалите ползватели на доклада) своите ключови, съществени рискове и несигурности, възникнали в хода на одита. Това би намалило информационната асиметрия между тях и ръководството на предприятието. Следователно, колкото по-добро е представянето и оповестяването във финансовия отчет, толкова по-малко биха били ключовите въпроси (рискове) в одиторския доклад.

Интересни мисли относно *бъдещето на МСФО и глобалната сравнимост и финансова устойчивост изрази пред участниците в Конгреса председателят на Борда за МСС Hans Hogervorst*. Той сподели, че е невъзможно МСФО да са лесни, опростени за разбиране и прилагане, защото сложността на бизнеса не може магически да се опише с прости отчетни правила. Въпреки това Бордът работи по промяна в МСС 1, която да наложи несъществена информация да не се оповестява в отчетите, тъй като тя е безполезна. Най-важните проекти пред Борда в близките 3-5 години, които следва да бъдат завършени и приети, са:

1. Нов стандарт за отчитане на лизинговите договори.
2. Нов стандарт за отчитане на застрахователната дейност.
3. Завършване на новата концептуална рамка.

Бордът активизира своята съвместна работа с институциите и регулаторите за по-качествено прилагане на МСФО с цел повишаване на международната съпоставимост на информацията.

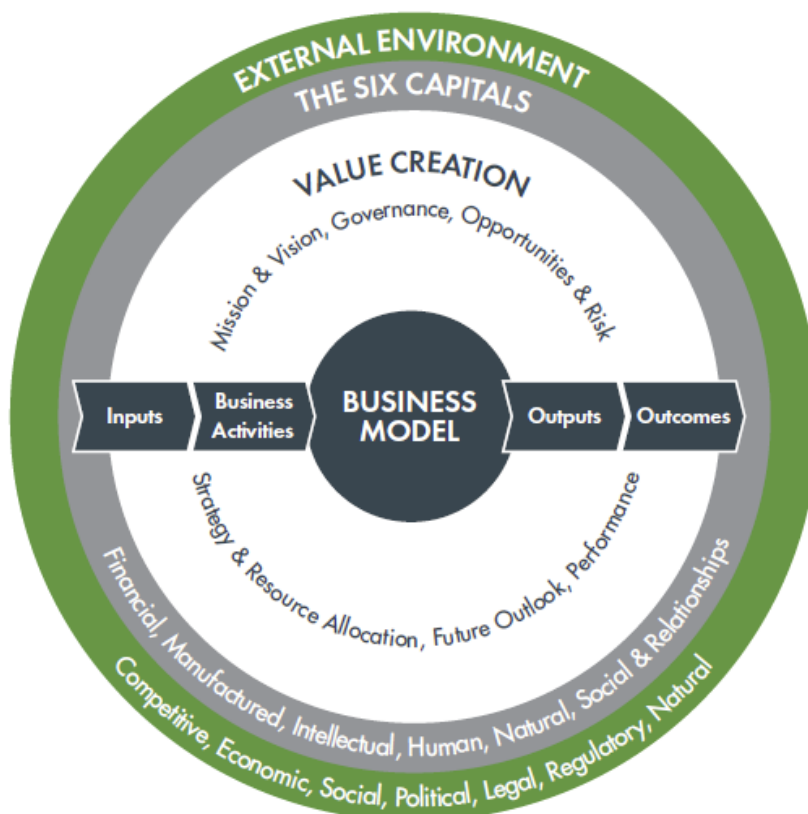
*Друг важен дискутиран проблем е този за т. нар. интегрирана отчетност (Integrating Reporting)*³ – съвкупност от финансова и нефинансова информация (последната е свързана с показатели относно клиентите; тяхната удовлетвореност; персонала; околната среда; сигурността на продуктите и услугите). Нуждата от това ново направление в отчетността се обуславя от факта, че е необходимо да има комуникация с обществото относно проектите и ценностите на компанията. Интегрираната отчетност е начин на споделяне на ценности между акционери, персонал, клиенти, общество. Интегрираната отчетност дава точна картина на цялостното създаване на стойност. Необходимо е, обаче, да се осигури увереност в качеството на нефинансовата информация. В тази връзка се очаква от началото на 2017 г. в ЕС да влезе в сила акт, регулиращ създаването и оповестяването на нефинансова информация. Интегрираната отчетност започва да се прилага през последните няколко години от някои

³ Концепцията за този вид отчетност е резултат от съвместните усилия на Американския институт на експерт-счетоводителите (АИСПА) и Английския институт на управленските счетоводители (СИМА). За целта функционира Международен съвет по интегрирана отчетност (IIRC – www.theiirc.org), в който участват регулатори, инвеститори, компании, счетоводни законодатели, счетоводната професия. Обединяващото разбиране в тази коалиция е, че представянето на информация как предприятието създава стойност е следващата стъпка в развитието на корпоративната отчетност.

компаниите⁴, най-вече от финансовия сектор; енергетиката; добива на нефт, газ и други природни ресурси. Тя се базира на следните стълба:

- бизнес модела на предприятието;
- връзките с клиентите;
- бранда и репутацията на компанията;
- влиянието и връзките на предприятието с околната среда.

Горните стълбове дефинират и по-дългосрочните цели и визия на компанията. Чрез интегрираната отчетност се постига стабилно поддържане (sustainability) на цялата система, на цялата корпорация. Интегрираната отчетност е крайният продукт на един сложен интеграционен процес между различните части на компанията, от една страна, и клиентите и околната среда, от друга. В момента Институтът на експерт-счетоводителите от Англия и Уелс работи върху проблема за изразяване на увереност относно информацията в интегрираните отчети. Проблем за решение представлява и въпросът за комуникацията между законовите финансови отчети и интегрираните отчети. През 2013 г. Международният съвет по интегрирана отчетност (IIRC) публикува документ, регламентиращ концептуалната рамка на интегрираната отчетност – The International Integrated Reporting Framework. Схематично, концепцията за интегрирана отчетност е представена така:⁵

⁴ На Конгреса опитът си в тази посока споделиха главните финансови директори на: Itau Unibanco, Бразилия (най-голямата частна банка в Южна Америка); Gold Fields, ЮАР (7-ата най-голяма компания за добив на злато в света); EnBW, Германия (една от най-големите немски енергийни компании). Например от 2010 г. публичните компании в ЮАР са длъжни да изготвят интегрирани отчети.

⁵ www.theiirc.org

Друг важен дискутиран въпрос е качеството и прозрачността на отчетността в публичния сектор. За съжаление, изразените мнения от участниците в тази дискусия показват ниско качество на публичната отчетност; лошо качество на държавната статистика; непрозрачна данъчна статистика; колизия между финансовото счетоводство, базиращо се на принципа на начисляването, и бюджетното счетоводство, основаващо се на паричния принцип. А подобряване на държавното управление се гради върху полезна и прозрачна информация. Това налага бюджетното счетоводство да се насочи към създаване на по-съпоставима информация; прилагане на принципа на начисляването и в публичния сектор. Този принцип следва да се прилага и при изготвянето на публичните бюджети.

Дискутиран бе и въпросът за професионалната етика. Тук безспорно е разбирането, че най-важното нещо, гарантиращо трайно присъствие в професията, е професионалната репутация. И когато днес бизнесът боледува, етиката е подходящото лекарство.

В епохата на технологиите и динамично променящия се бизнес важен въпрос е този *за киберпиратството*. Този проблем днес е в дневния ред на ръководствата на компаниите, в т.ч. и на счетоводителите. Това налага внимателно анализиране на уязвимите места в организацията и създаване на солидни системи за защита от подобни атаки. Персоналът също следва да преминава през специално обучение в това отношение. Съгласно Global State of Information Security Survey 2015,⁶ извършено от счетоводно-одиторската компания PwC, инцидентите, свързани с информационната сигурност, нарастват средно с 66% от 2009 г. насам, като тази цифра през 2014 г. спрямо 2013 г. е 48% или средно по 117 339 инцидента на ден.

По време на дискусиите бяха посочени *10-те водещи технологии*, които ще окажат най-голямо влияние върху бизнеса, в т.ч. и върху счетоводната професия, а именно:

1. Мобилните средства
2. Големите бази данни (Big Data)
3. Изкуственият интелект и роботизацията
4. Киберсигурността
5. Електронните технологии в образованието
6. Облачните технологии
7. Платежните системи, които са електронно базирани
8. Виртуалната действителност
9. Дигиталните доставки
10. Технологиите, свързани със социалната комуникация; социалните мрежи

⁶ www.pwc.com

Естествено продължение на Световния счетоводен конгрес бе и 12-ият Световен конгрес на преподавателите и изследователите в сферата на счетоводството, проведен във Флоренция на 13-15.11.2014 г. Негови домакини бяха Международната асоциация за счетоводно образование и изследвания (IAAER) и Университетът на Флоренция. Следва да се отбележи, че бащата на счетоводството – професорът по математика Лука Пачиоли, е преподавал в този университет. В конгреса участваха 250 счетоводни учени и преподаватели от целия свят. Представени са 55 научни доклада, посветени на следните въпроси:

- счетоводна история
- независим и вътрешен одит
- корпоративно управление
- етиката в счетоводното образование
- финансово счетоводство
- финансов мениджмънт
- информационни системи и компютъризиран одит
- нематериалните активи и отчитането на интелектуалния капитал
- интегрирано отчитане
- международни стандарти за финансови отчети
- управленско счетоводство
- измерване на дейността
- отчетност в публичния сектор и в предприятията с нестопанска цел
- счетоводство за устойчиво развитие (sustainability accounting)
- счетоводство и данъчни проблеми

Освен това са дискутирани и *още 83 доклада*, специално *посветени на проблемите на счетоводното образование и професионалната подготовка*.

Чутото, видяното и преживяното през тези няколко дни в Рим по време на 19-ия Световен конгрес на счетоводителите е пореден повод човек да се замисли колко бързо бизнесът, обществото и светът се променят и как професията трябва адекватно да се адаптира към тези промени, следвайки поуките от миналото, но и поглеждайки внимателно напред.

